

חולה כִּקְסָת במצוות קידוש, כזית מצה, כזית ראשון של סוכות

לכבוד העורך,

ראשית תודה לכבודו עבור האדיבות והזריזות בה הוא ענה לי לפני מס' חודשים. לאור זה ובהסכמתו גם הפעם אפנה אליו בשאלה היות ולחולה כרסת אסור לאכול גלוטן, כיצד עליו לפעול כדי לצאת ידי חובת:

א. קידוש ליל שבת (דאורייתא) במקום סעודה?

ב. קידוש יום שבת (דרבנן) במקום סעודה?

ג. האם הוא בכלל יכול להוציא אחרים - בני ביתו - מחובת קידוש במידה ואינו אוכל לחם?

ד. האם כוס יין נוסף יחשב לו כדי לצאת ידי חובה?

ה. כיצד עליו לפעול לגבי כזית מצה בליל פסח?

ו. כיצד עליו לפעול לגבי כזית ראשון בליל סוכות?

ז. לגבי פסח, באיזו מצה יכול לצאת ידי חובה?

במידה והחולה אוכל לחם האם עליו לברך אשר קדשנו במצוותיו? או שמא לאכול בלי ברכה (רק המוציא).

האם יש להבדיל בין חולה פעיל המגיב קלינית למתן גלוטן (כגון שלשול) לבין חולה אסימפטומטי?

המצפה לתשובתו והמברכו בכבוד רב ובתודה

ד"ר יהושע לוי

נ.ב.

לגבי שאלה מספר ז' אמנם ראיתי התיחסות מסויימת לנידון ב"לב אברהם" פרק יא הלכה ח': "הסובל ממחלת הצליאק" פטור מאכילת מצה וגם אסור לו להחמיר על עצמו לאכול מצה זו ומכל מקום חייב הוא להשתדל להשיג מצות שנאפו מקמח של שאר מיני דגן המותרים לו". אך לא נודע לי באיזו מצה אפשר לצאת ידי חובה והיכן ניתן להשיג אותה.

תשובת פרופ' א"ס אברהם¹ :

תודה ששלחת את שאלתו של ד"ר יהושע לוי הי"ו והנני בע"ה משיבו.
 חולה שסובל מכרסת (מחלת סיליאק) קשה שהתבטאה בהלם או בשלשולים קשים עם התיבשות שהצריכו טיפול, אסור לו שוב לאכול gluten ואפילו כלשהוא, כי מדובר בסכנת נפשות. בסעודות שבת ויום טוב, עליו לאכול לחם או עוגה משיבולת שועל במקום לחם או עוגה רגילה. אם אין לו לחם או עוגה כזאת, יקדש וישתה רביעית יין בנוסף לכמות שהוא שותה לשם קידוש, דהיינו $44+86=130$ סמ"ק² כדי לצאת ידי חובת קידוש במקום סעודה ואז יאכל את סעודתו המותרת לו. לעומת זאת אם מחלתו קלה ואוכל במשך השבוע - לכתחילה או בדיעבד - לחם או מיני מאפה רגילים המכילים gluten (ללא היתר רפואי), גם אז כדאי שיאכל לחם או עוגה משיבולת שועל בכל הסעודות, ורק אם אין לו, יאכל כזית אחד בלבד מלחם רגיל בכל אחת מסעודות הלילה והבוקר (וסעודה שלישית יאכל ללא לחם³). ויטול ידיו ללא ברכת על נטילת ידים⁴.

באשר לאכילת מצה בליל הסדר, ישתדל לקנות מצות אפויות מקמח שיבולת שועל ויאכל 5 כזיתים כדין. אם לא ניתן להשיג מצות כאלה אזי, אם יודע שיהיו לו תגובות קשות אם יאכל מצות רגילות, אסור לו לעשות זאת. מאידך, אם גם במשך השנה הוא אוכל לחם רגיל מפעם לפעם ללא תופעות קשות, אז יאכל את סעודת ליל הסדר ללא מצות, ובסוף הסעודה יטול ידיו בלי ברכה כדלעיל, יברך המוציא ועל אכילת מצה⁵ ויאכל כזית אחד בלבד ממצה רגילה כאפיקומן⁶ ויצא ידי חובתו.

בליל ראשון של סוכות, אם אין לו לחם משיבולת שועל ואינו חולה קשה יאכל כזית אחד מלחם רגיל בסוכה עם ברכת לישב בסוכה (ולא יברך על נטילת ידים)⁷.

בברכת כל טוב,
פרופ' א"ס אברהם

מקור : אסיא נז-נח, עמ' 211-212 (1996)

1. השאלה הועברה ע"י העורך לפרופ' א"ס אברהם מחבר סדרת "נשמת אברהם" על הלכות חולים, רופאים ורפואה. ראה גם "נשמת אברהם" חלק ה' ע' יד-טו.
2. סי' רעג מ"ב ס"ק כב.
3. סי' רצא סע' ה.
4. סי' קנח סע' ב.
5. ראה נשמת אברהם כרך ד חאו"ח סי' תעה ס"ק א.
6. סי' תפב סע' א ובמ"ב ס"ק ו.
7. סי' תרלט סע' ג.